

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Stockholm, 2018-09-25

Remiss

Betänkandet Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35)

N2018/02915/BB

Kungliga Tekniska Högskolan har anmodats yttra sig i ovanstående ärende. Nedan följer de synpunkter på förslaget som önskas framföras.

Betänkandets förslag

Redan i titeln slår utredningen fast att bostadsförsörjningen är ett gemensamt samhällsansvar som berör alla nivåer i det offentliga Sverige. Vi ser mycket positivt på detta då det länge varit uppenbart att ett samarbetsperspektiv är nödvändigt för att minska bostadsbristen på ett strukturerat och betydande sätt. Betydelsen av att staten uttrycker en viljeriktning i bostadspolitiken kan inte nog understrykas. Vidare har behovet av regionala perspektiv i bostadsförsörjningen länge lyfts fram. Den nya roll regionerna ges i förslaget välkomnas därför. Emellertid bör behovet av kompetensförstärkning i bostadsförsörjningsfrågor på den regionala nivån beaktas om nya arbetsuppgifter tilldelas. Skulle betänkandes förslag genomföras kan det ses som ett första steg mot ett gemensamt ansvar i bostadsförsörjningsfrågan.

Vi tolkar utredningens huvudsakliga resultat som att 1) Det saknas fundamental kunskap om bostadsbristen och hur den slår mot olika grupper. 2) Det saknas ett politiskt ställningstagande om vilken bostadsstandard som kan förväntas. 3) Innan bostadsbristens karaktär kan beskrivas är det svårt att göra politiska prioriteringar och hitta konkreta, effektiva lösningar för att minska bostadsbristen.

Naturligtvis är det basalt att ta reda på vem bostadsbristen drabbar och vilka typer av bostäder dessa hushåll anses behöva innan effektiva lösningar kan identifieras. Vi tillstyrker följaktligen utredningens förslag att ta fram analysverktyg för att få en bättre bild av bostadsbristen. Det analysuppdrag Boverket ges enligt förslaget är komplext och bedöms utgöra en större utmaning. En viss realism bör därför läggas in i förväntningarna om utfallet. Med det sagt, anser vi att initiativet är lovligt då det med säkerhet kommer att resultera i en bättre bild av bostadsbristen än den som finns i dag, detta även om man inte uppnår hela den initiala kravspecifikationen. En möjlig komplettering till nuvarande förslag vore att i närtid förse kommunerna med en enklare analysmodell eller vägledning för att öka kvaliteten i de lokala analyserna och också stimulera till vidareutveckling på lokal nivå där primärdata tas fram.

Utredningen föreslår vidare att begrepp relaterade till bostadsbrist bör definieras. Vi anser också att detta är centralt. För att kunna analysera och diskutera relevanta parametrar samt i förlängningen hitta lösningar för de problem som finns är det grundläggande att det finns en samsyn om vissa grundläggande begrepp.

Utredningen pekar särskilt på begreppen "bostadsbrist" och "godtagbar standard". Därutöver finns ett antal andra begrepp som kan belysas för att underlätta kommunikationen. Vi vill dock varna för ett alltför snävt tillvägagångssätt där en definition på ett par meningar blir "sanningen". Tvärtom vore det välkommet med ett öppnare tillvägagångssätt där en kortfattad definition kompletteras med en diskussion kring begreppet ur olika perspektiv. Detta för att öka tillämpbarheten och peka på komplexiteten i begreppen.

När det gäller det "samlade arbetssätt för att identifiera och lösa bostadsbristen" som föreslås i betänkandet, anser vi att det är bra att utredningen innehåller en initial modell att starta med. Förslaget bedöms vara en mild samverkansmodell som nogt avvägts för att kunna bli acceptabel för alla inblandade parter samtidigt som den ska leverera så mycket som möjligt under omständigheterna. Efterhand som modellen testas är det dock troligt att den kan behöva justeras för ge ett effektivt och transparent arbetssätt som alla parter kan acceptera. För närvarande är det dock av vikt att arbetet startar och utgångspunkterna testas och vi tillstyrker därför modellen. I detta sammanhang vill vi särskilt peka på att möjligheten för länsstyrelserna och kommunerna att sluta avtal om medfinansiering av vissa åtgärder belyser det statliga ansvaret på ett nytt sätt och antas kunna utvecklas till ett bra incitament för kommunerna. Vidare vill vi betona vikten av de utvärderingar av genomförda insatser som Boverket får ansvar för.

När det gäller förslaget till ny bostadsförsörjningslag vill vi peka på att 4§, punkt 2 i förslaget kan bli omöjlig att uppfylla för vissa kommuner. Att "bedöma hur många och vilka typer av hushåll som inte utan samhällets stöd kommer att lösa sina bostadsbehov" ses som ett rimligt krav när det gäller den folkbokförda befolkningen, men att också "genomföra insatser för att möta dessa behov" kan, beroende på hur en "godtagbar standard" definieras, bli orimligt för vissa kommuner även med statligt stöd, t.ex. de som tagit emot många nyanlända genom egenbosättning. Kring denna fråga bör en ytterligare diskussion föras för att få en realistisk lösning.

Trots att vi i grunden anser det rätt att först ta fram ett bra beslutsunderlag inför valet av lösningar, ser vi ett överhängande behov av att gå vidare och också utvärdera och eventuellt komplettera de nuvarande kommunala bostadspolitiska verktygen. Ett parallellt arbete med förbättrade analysmetoder och konkreta lösningar vore därför mycket välkommet i dagens akuta situation (även om detta i viss mån suboptimerar processerna på grund av bristfälligt underlagsmaterial). En av de mest akuta frågor som behöver ingå i en sådan parallell lösningsorienterad politik beskrivs nedan.

Ett snabbspår för dem med svagast bostadsmarknadsanknytning

Då utförande av den i utredningen föreslagna analysen är beroende dels av ett politiskt beslut, dels av att Boverket och övriga offentliga instanser får tid på sig att ta fram genomtänkta analysinstrument och data, kan implementeringen förväntas ta tid, med stor sannolikhet år. Trots att vi ser vikten av att denna analys görs och ställer oss bakom utrednings förslag, vill vi också understryka behovet av snabbspår för det begränsade utsnitt av befolkningen som har allra svagast bostadsmarknadsanknytning.

Enligt Socialstyrelsen omfattar den grupp som lever i hemlöshet ca 30 000 personer. De strukturellt bostadslösa, d.v.s. de som inte har några andra problem än att hitta en bostad, bedöms utgöra en tredjedel av dessa. Vissa socialförvaltningar vittnar om att deras huvuduppdrag att assistera hushåll med en social problematik försvåras på

ett betydande sätt då man behöver "agera bostadsförmedling" åt de strukturellt hemlösa. Därtill finns ett ovisst antal hushåll som socialförvaltningarna inte har möjlighet att assistera, både med och utan en social problematik, som lever på gränsen till hemlöshet. Exempel på dessa grupper är ensamstående föräldrar som bor på korta och osäkra kontrakt på andrahandsmarknaden, pensionärer med låga inkomster och invandrade familjer som valt egenbosättning. Vår bedömning är att denna situation, inte minst med tanke på befolkningsökningen, kommer att bestå eller öka under överskådlig tid.

Kommunerna har i dag olika verktyg för att arbeta med denna problematik i form av egna bostadsbestånd, samarbete med privata fastighetsägare och genomgångsbostäder, utöver akuta lösningar på vandarahem osv. Den kraftiga ökningen i behovet av denna typ av lösningar har dock satt press på systemet med följderna att det blivit allt svårare och dyrare för kommunerna att fullgöra sitt uppdrag. SKL arbetar dels med initiativ för att öka tillgängligheten till bostadsmarknaden så att fler hushåll ska kunna skaffa en bostad av egen kraft, dels på ett mer strukturerat, effektivare och långsiktigt hållbart system för de hushåll som ändå hamnar utanför.

Vår bedömning är att arbetet med ett mer strukturerat och effektivare system för att assistera de hushåll som har allra svagast bostadsmarknadsanknytning att hitta en bostadslösning bör ges ett snabbspår i bostadspolitiken. Det vore önskvärt att relevanta statliga instanser gavs explicita uppdrag att hitta realistiska praktiska lösningar tillsammans med kommunerna. Politiken bör i detta sammanhang vara tydlig med avvägningar och prioriteringar när det gäller tillgängligheten till och de ekonomiska konsekvenserna av föreslagna bostadslösningar för att säkerställa en långsiktig acceptans och genomförbarhet. De undanträngningseffekter en sådan politik kan skapa bör också belysas. Målet för en sådan politik bör vara att skapa långsiktiga lösningar där socialförvaltningarna inte längre behöver agera bostadsförmedling utan kan fokusera på sitt huvuduppdrag och där kommunerna får fler och bättre bostäder för de pengar som läggs på bostadslösningar.

Slutsats

KTH tillstyrker utredningens förslag och anser att samtliga parter skyndsamt ska få påbörja de i utredningen föreslagna uppdragen, med undantag för delar av §4, punkt 2 i den föreslagna bostadsförsörjnings-lagen, vilket beskrivs ovan. Därutöver bör arbetet med ett mer strukturerat och effektivare system för att assistera de hushåll som har allra svagast bostadsmarknadsanknytning ges ett snabbspår i bostadspolitiken.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av Anna Granath Hansson, institutionen för fastigheter och byggande vid skolan för arkitektur och samhällsbyggnad.

Sigbritt Karlsson
Rektor